

TÖRTÉNETI LAPOK.

FELELŐS SZERKESZTŐ
K. PAPP MIKLÓS.

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi iroda: Lyceumi nyomda. — Kiadó hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

Tartalom: B. Bánffy Györgyné, br. Wesselényi Zsuzsánna naplója. (I. közlemény.) Közli K. Papp Miklós. — Okmányok és levelek az 1611-ik év történetéhez. (III. közlemény.) Közli Szilágyi Sándor. — A bécsi titkos levéltár okleveleiből. (VI. közlemény.) — Nehány oklevél Déés város levéltárából. (II. közlemény.) — Saguna András püspök. 1848. (Saguna román püspök levele hivelhez 1848-ban.) — Ujházi László leveleiből. — Tárca: Schodelné hangversenye Kolozsvárt 1836-ban. Közli K. Papp Miklós.

B. BÁNFFY GYÖRGYNÉ, B. WESSELÉNYI ZSUZSÁNNA NAPLÓJA.

Közli: K. Papp Miklós.

Áró Wesselényi Zsuzsánna, a magyar honleányok és anyák ez egyik mintaképe, született 1758-ban. Atyja Wesselényi István, anyja b. Dániel Polixena volt.

Őcsését, a híres b. Wesselényi Miklóst Külső-Szolnokmegye későbbi híres adminisztrátorát (született 1751-ben, meghalt 1809. okt. 28-án) egy hatalmaskodásáért elfogták s Kufsteinba vitték. Kiszabadításán sokat fáradoztak, de nem sikerült, végre a jó testvér Wesselényi Zsuzsánna, ki ekkor már régen Br. Bánffy Györgyné volt, elhatározta, hogy

személyesen fog Bécsbe menni, s kegyelmet kérni már eléggé megbűnhődött öcsce részére.

Ez érdekes napló leginkább a bécsi ut s a kihallgatás történetével foglalkozik. Br. Bánffy Györgyné ez alkalommal felvitte fiait is Bécsbe tanulni. E napló tanubizonyoságot tesz azon gyöngéd és igazán figyelmes anyai szeretetről, melylyel gyermekei iránt viseltetett.

Gyermekei közül Farkas B. Miske Terézt, György b. Naláczai Katát vette el nőül. Harmadik fia Ádám volt.

Férje Bánffy György született 1739-ben, meghalt 1805-ben mint ezredes és Kraszna-megye főispáni helyettese.

E napló eredetije a b. Wesselényi család zsigó levéltárában van, nagy ivrét alakban 28 iven, mely azonban több üres oldalt, s számos jelentéktelen jegyzetet is foglal magában, melyeket jónak láttam mellőzni.

A napló egészen a Bánffyné kezeirása.

* * *

1786 prima Maji indulánk ki Erdélyből Magyarországra, s ha Istennek szent akarattja leszen, onnat tovább is igyekeztvén menni. Indulánk pedig együtt az én Urammal, Farkas, István és György fiainkkal, Susánna leányunkkal. Oh Isten, én Istenem, a Te benned bizóknak egyedül hathatós segedelmedet nyújtani szokott édes atyám, légy nekünk is vezérünk ez mi utozásunkban, oltalmaz meg az rajtunk megeshető veszedelmektől, adj boldog előmenetelt feltett jó szándékainkban, ha mind az világ ellenünk leszen is, nem félünk, ha Te én Istenem velünk lészesz, légy velünk azért, s szent fiadért az mi egyetlen

egy idvezítőnkért megbocsátván minden mi eddig tett bűneinket, vessed azokat az örök feledékenységnak mélységében, oltalmazd meg ezután s ez mi utozásunkban is az mi lelünköt bűnben eséstől, rossz társaságban való elegyedéstől. Te tudod én Istenem kettős jó szándékainkat, melyért ez keserves utozásra vettük magunkat; tudod azt is én Istenem, hogy éppen nem az mi magunk erejében, sem más teremtett állatok segedelmekben való bizodalom bátorított minket ez dolgokban való megindulásra, hanem egyedül a te édes atyai segedelmedben bizván fogtunk ez dolgokhoz, ne hagyj hát édes Istenem szégyent vallanunk, hanem mutasd meg azt most mi rajtunk is, hogy a kik az erős Istenben biznak, meg nem szégyenítettnek.

Hogy pedig ezen mostani utozásunkban experiált dolgoknak ezután is (ha én nem is) más hasznát vehesse, ide mindenedet feljegyezni szükségesnek tartom.

Assignatióval megyünk, státióként fizetvén egy lótól 5 garast.

1786. 1. Maji ebédre Margitára, ez egy statio, jó viz vagy az Kémer felől bemenő utcán egy fakutban. Ezt birja most G. Csáki. Estvére mentünk Székelyhidra, ez egy statio, az viz rossz, vagyon catholicum és reformatum templom is.

2. Maji Léta, egy statio, ez nagy magyar helység, reformatum templom és iskola vagyon. Ezt birják most az G. Dietrichstein successor atyafiai, még osztozatlanok. De ott nem ebédeltünk, hanem még egy státiót mentünk ebédre Hosszú-Pályiba, vagyon catholicum és reformatum templom, itt jó viz vagyon. Ezt is G. Dietrichstein successor birják. — Estvére mentünk Debreczenbe, ez egy statio, s ottan mulattunk 3. Maji, 4. Maji. Az itt való nevezetes dolgok tudva vagynak, itten voltunk az collegiumban. Szép harmoniával énekelték az deákok: Ne bizatok földi fejedelmekben. Az utolsó vacsorát Hentz kapitánynál, ki az Ugri . . . (?) regementben van, ettük.

Debreczenből 5. Maji délután indulván mentünk estvére Ujvárosra, ez egy statio, itten egy kicsiny igen csinos catholicum templomot építettett most B. András magá költségin (a ki főispány volt), de catholicusok

nincsenek, hanem magyar és német reformatusok lakják, vagyon is egy nagy reformatum templom, mely ha sötét nem volna, szép templom volna; nevezetes benne, hogy egyik ajtófelre, mely fából van, reá vagyon metszve az esztendő szám, mikor csináltatt, s vagyon metszve 1664-ik esztendő, tehát ezen esztendőben már megvolt ez az templom. Itten hallottam elsőb, hogy F. József második megtiltván Magyarországon, hogy az halottakat templomba ne vigyék, s azt is megtiltván, hogy az papok templomon kívül ne prédikálnának, tehát hogy ezen parancsolat is teljesíthessék, s mégis az halottnak is tisztesség tétetődhessék, tehát az halottat az templom ajtaja eleibe az czinterembe tészik le, s az pap a templomban prédikál. Az viz itt iható, de mégsem igen jó. Debreczen és Ujváros között van az Hortobágyon egy igen hosszú hid. Ezt birja két András Ur.

6-ta Maji Ujvárosról ebédre Nagy-Iván, de ez Ujvárostól fogva két statio. Ezt lakja mind catholicus magyarság, magyarúl igen rútol beszélnek, nagy catholicum templom vagyon itten. Vize meglehető vagyon. Ezt birja az káptalan. Estvére mentünk Kunhegyesre, ez egy statio. Debreczenből eddig egyenesen másfelé kellett volna jünni, de minthogy a Tisza nagy, s az éreken bajos lett volna átoljünni, azért kerültünk Ujváros és Nagy-Iván felé. Nagy-Iván és Kunhegyes között vagyon egy Madaras nevű helység, melyben igen csinos vályogból csinált házok, csinos nád és vályog kertek vagynak; igen nagy helység, s két felől körül vagyon véve egy szép nagy tóval, egyik felől nágy gátlás vagyon és töltés, mert különben az egész falu tóval volna körülvéve. Itten Kunhegyesen 7-dik Maji reggel az templomban mentünk, mely igen szép, ezelőtt 20 esztendővel épült, nagy reformatum templom, igen szép nagy ecclesia (holott igen sokan mentenek el innet most az F. Urnak pusztájit megülni). Predikállott mi jelenlétünkben ekkor az ide való tiszteletes predicator Gerendai Pál Uram, vette fel textusúl a Sz. Máté evangelioma . . . rész . . . versekben, az mi irva vagyon Felix és Drusilla. Énekeltük az templomban mentvén az XIX. dicséretnek, u. m. Tenéked Uram hálát adok 1-ső, 2-dik, 3-dik,

4-dik, 5-dik versét, az isteni szolgálat végén énekeltük az CXIX. soltárnak 17-dik versét, u. m. Én Istenem tanits utaidra. Nevezetes dolog itten, hogy igen sokan, u. m. 300 gazda, innet elmentenek az Felséges Császárunk pusztáinak megülésire Bács vármegyébe, s elvitték magokkal az itten volt kántort papjoknak; mentenek pedig innet azon emberek, kiknek itten semmi földjük nem volt, nem volt pedig földjük ezeknek azért, hogy ezelőtt mintegy 50 esztendővel, mint minden az Nagy- és Kis-Kunságban, Jászságban való helységek magok pénzekkel az Felséges austriai háztól földjeiket magokhoz váltották, s akkor sok szép privilegiumat kaptak is, akkor ezen helység is 13 ezer forintokkal magához váltotta minden földjeit, mely pénzt egyben szerkeztették az itt a helységben lakó emberektől, s azok, s azoknak elejek, kik most innet elmentenek, semmit nem contribuálnán a pénzadásban, semmi földöt magokhoz nem váltottanak, s azért földjük azolta semmi sem volt. Az Nagy-Kunsághoz vagyon 6 helység, az Kis-Kunsághoz 8 helység. Ezen Kunhegyes az Nagy-Kunságban vagyon, most nincs főkapitányok, csak vicze kapitányok, mert Almási Ur volt főkapitányok, s az más tisztségre vitetett. Ezek szabadok, még eddig szép privilegiummal bírók. Kakad vize vagyon mellette. Ivó viz alkalmas vagyon. Már itt templomba az halottat vinni nem merik, de az háznál predikál a pap a halott felett, melyből a tetszik ki, hogy a parancsolatok nem egyformán magyaráztatnak.

7. Maji Kunhegyesből délután mentünk estvére Török-Szent-Miklósrá, mely egy és fél statió. Ez igen szép nagy helység, igen népes hely, magyar reformatusok két része az helynek, egy része catholicus, a reformatum templom kicsiny a néphez képest, nincs is tornya, most igyekeznek mást építeni; az catholicum templom nagy, régi épület, de renoválva van. Az reformatus pap Fazékas István vagy János, voltunk nála az házánál. Ezt birják az Almási Urak, most urbarium szerint szolgálnak, de most keresik az Uraság előtt, hogy arendát fizessenek az szolgálatért. Az Tisza vize innet ugyan távolacska foly, de egy nagy szakadása a Ti-

szának, mint egy igen nagy tó, az Tiszától fogva egész a falu szélig jün, itt az Tisza vizit isszák. Kunhegyes és Török-Szent-Miklós között vagyon a többiek között egy nagy pusztá, Fegyvernek nevű, az Gr. Berényi és B. Orczié, kiknek szállások egy néhány épület együtt vagyon, s egy néhány ház az sokféle pásztoroké. Az Kakad vizin keresztül vagyon nagy gátlás és hid Kunhegyes és az fegyverneki pusztá között, s két felől mint két nagy tó ugy áll az Kakad vize, s az hid végén vagyon egy kőoszlop, s réa metszve az Carolus VI. neve, és az, hogy maga csináltatta azon töltést és hidat. Voltunk az templomban is, szép könyörgést is mondott tiszteletes Fazékas Uram, az könyörgés előtt énekeltetett az CXIX soltárnak 17-dik, 18-dik, 20-dik verseket, könyörgés után az XXXVIII-dik soltárnak 9-dik versét; mikor kijöttünk, az fiuk énekelték az XXX-dik soltárnak 7-dik versét.

N. B. Debreczentől fogva Kunhegyesig igen sok tűzokokat, darukat, hattyúkat találtunk, de azután nem. Debreczentől fogva Török-Szent-Miklósig csak a sok teret lehet látni, ugy hogy még halmot is az önként határjegyzésre csinált halmokon kívül nem lehet látni; de Török-Szent-Miklósön innet halmokat, dombokot lehet látni, ugyancsak az út hegy nélkül való, de sós szekerekért Szolnokon innet vágásos. Pilishez közel is pedig felette homokos Pestig. Pesten innet majd olyan forma az hely Komáromig, mint Erdélyben az szép Maros és Szomos melyéke, az út ha egy kis darab csinálatlan is, de nem rosz, most csinálják éppen; Csabától fogva Pizskéig rosz, homokos, de többnyire mind kész jó csinált út, két felől ültetve hárs, gyümölcs, de többnyire fűzfák, még ifjak; szép lesz, ha megőnnek a fák.

Az szőlők itt Török-Szent-Miklósön mind karó nélkül vagynak, csak az kápolna körül való szőlőbe, mely egy kis dombon vagyon, vagyon karó; ez nem szép hely, s mind ezen túl is egész Pilisig karózatlanak, s ott is csak az Uraságé karós.

8. Maji Török-Szent-Miklósról ebédre Szolnokra, ez egy és fél statio. Itt az nevezetes dolgok tudva vagynak; legnevezete-

sebb az az nagy gátlás, mely mindenütt az Tisza szélén megyen, s más felől az töltés mellett tó, mely ugyan a Tiszából megyen, és az gátlás végiben az Tiszán keresztül való nagy hid; szintén egy órát tart, a mig ezen gátláson és hidan keresztül mehetni. Itten vagyon az nagy kecsége halászat, előttünk is halásztanak 3 csónakon, 3 ember vivén az nagy hálót. Itten vagyon egy kis vár, mely igen magasán nem esik, de erőssége az Tisza, mely egyik felől körülveszi, más felől pedig az Zagyva, ugy hogy körüdes körül mellette nagy viz vagyon, mely vizen egy nagy hid is vagyon, melyen bėjárnak az várba. Itten mind catholikusok vagy-nak, nincsen is más templom. Tisza vizet isznak. Sidók is vannak itt.

Délután mentünk Abonyba, ez egy statio, estvére onnat Czeglédre, ez egy statio. Ez igen nagy helység, vagy-nak catholicusok és reformatusok, vagy-nak szép nagy catholicum és reformatum templom. Magyarok lakják. N. B. Már Szolnoktól fogva az út Czeglédig roszt, sáros, vágásos, mint-hogy felvágják az sós szekerek. Ez volt az klastrom jószága, már most a Császáré; ezen helynek lévén nagy pusztái, oda egyik pusztára kezdett az Császár építeni egy új falut s hozott oda Imperiumból valamely német lakosokat az mult esztendőben u. m. 1785-ben, kik akkor igen holtanak, már most meg-épültek, de még dologra magokat nem igen adták; az Császár épített házaikat s minden ehez való épületeket, 1785-ben az körül lévő magyarok mivelték meg egész földeiket, még nem is arattak, kaszáltak, hanem azt is az magyarok vitték végbe helyettek, 15 esztendeig nem fognak se portiot, se egyebet.

9-dik Maji Czeglédre mentünk ebédre Pilisre, keresztülmenvén az új falun, a németekén; ez egy statio, de ugyancsak állván lovaink Irsán, mely majd fele utja, új lovakkal szaporítottuk forspontunkat. Pilisen mulattunk 10-dik Maji. Ennek az helynek szépségét, ha leírni akarnám, arra igen sok írás kénék, nevezetes az, hogy Generalis Belezsnainak igen szép kastélya, gyönyörű kertje a hol vagyon, ott egész lóp volt, sok munkával, szép tók által az lóp egészen kiszáradott s szép helylyé vált,

még pedig igen széppé, az kastély kívül belől és szép mobiliákkal igen prächtig, de ritka látni oly komoditást, mint abban vagyon. Az kert igen sok szép tókkal ékeskedik, de a mi csudálatos, csak 13 esztendeje, hogy építeni kezdették az kastélyt és az kertet, az hol nemhogy egyes fa, de még fűzfa sem volt, már most mindenféle nagy fákkal teli vagyon; de ezen kellemetes helynek gazdája s szép gazdasszonya is igen kellemetes s magokat mindenekkel szeretettető uri emberek, az Generalis Belezsnai és az asszony, a ki Podmanytzki házból való. Ezen drága Uraságok minket igen szivesen láttanak, az Ur lévén az atyámnak jó esmerője, engem gyermek koromban láttak mind a ketten, ugy az Urammal tavaly Pesten ismerkedtek meg; ezen jó Urak meg is marasztának más nap, mi is örömet mulatván nálók. Ottan esmerkedtünk meg báró Hellenbachnéval, mivel volt az Drávitzki kisasszony, ott esmerkedtünk B. Palocsaival, más nemesek is voltak ott. Templom új van, az evangelicusoké, minthogy az tótok evangelicusok, az Urok építették. Az udvarban van egy kis kápolna, reformatusoké.

11. Maji Pilisről ebédre Pestre, ez 2 statio; mért változtak az lovak, nem tudom. Itten mulattam 12. Maji, 13. Maji, 14. Maji. Itt a nevezetes dolgokat nincs miért leírnem, mert az mindenek előtt tudva vagyon; én pedig sok dolgaim mián most nevezetes ritkaságokat meg nem nézhettem. Igaz, hogy Pilis felől menvén ritka szép prospectusa vagyon Pestnek és Budának, gyönyörűség nézni. Első ebédet ettük Generalis B. Barkónál, estve otthon, másodikat is ott, harmadikat otthon, 4-diket B. Alvinczi Generalisnál. Gr. Gyulai Sámuelné itten kapván az Grófnéval vizitákra mentem Gr. Majlátnéhoz, ki Sándor leány, ottan kaptuk csak magát és a mostoha leányát; Generalis Keglevitsnéhoz, de otthon nem kaptuk, ugyan csak láttam másutt, s midőn az vizitát nekem visszaadta, Generalis B. Orczinéhoz, kit oda haza kaptunk, s ott kaptuk B. Wimfnét, az Generalis Gastheimné leányát, ez az amazon köntöses katonás asszony, Generalis Gastheimnéhoz, ott kaptuk az Pap Ur testvérét Schaff-

hausent, s az fennirt Generalis Keglevics-nét, G. Schmiedeknéhez, a ki az Budán lakó Gróf Nyiczki leánya, ennek vágattatott el az melye; ezt nem kaptuk oda haza, de az Nyerges-Szent-Miklósi fogadóban találkoztam vele, igen derék asszony; Generális B. Bojánofszkinéhoz, ki Podmanyczki leány, az Generális Beleznainé (két férfi testvére is vagyon Generális Beleznainénak), ezt otthon is kaptuk, s nekem is visszaadta az vizitát; B. Rádainéhoz, ott kaptam, vissza is adta az vizitát. G. Majlátnén kívül mind visszaadták az vizitát.

Visszamenet esmeretségem esett az öreg Gróf Zitsinével, ki Börényi leány, kinek testvéreinek unokája az mi Csáink, s annak testvérei, az mi Csáink férfi testvérít feleségestől, a ki Szunyog leány, az öreg Grófnénál lakó öreg B. Sándornét, ezekkel sokat beszéltem is. Ugyanitt láttam az öreg Zitsinénél egy ifjú legény Gróf Csákit, Báró Sándort, Sándornét, a leányát, a kit kért T. Ádám, ezek kártyáztak. Más nap ebéden lévén ennél az öreg Grófnénál, voltak sokan ebéden Consiliáriusok, mik: de nem tudom, kik voltak; hanem ebéd után jött oda egy ifju Nyiczki, Bóti, Bótiné, Almásiné, Almásiné (igy) Doctor Szombatal.

Szabó legjobb Pesten Fleischmann, bey der Sonnen auf dem Platz.

15. Maji Pestről ebéd után mentünk estvére Veresváron keresztül Csabára. Ezt németek lakják; szép catholicum templom van ott. Innet jöven Nyerges-Szent-Miklósig, értük Névért, Tort, jobb kézre láttuk Esztergomot; igen szép hely, sok szép szőlői vannak. Hegyen van az kastély, s az város alatt igen szép prospectust csinál az uton.

16. Maji keresztülmenvén Névár, Tort, Tád, ebédre Nyerges-Szent-Miklóstra, németül Neudorf. Ezt is németek lakják. Ezt Gróf Zitsi birja. Már itt mind az Duna mellett jártunk. Pestnél s egész attól fogva igen sok hajós malmok vagynak az Dunán. Hajó igen sok jár le és fel, láttuk Nyerges-Szent-Miklóson innét, 4 igen megrakodott hajókat, az Felsőges Császáret, hogy huzott 20 ló elcibe az viznek Bécs felé, azután mind ment mind jövet Bécsből sokat láttunk ilyent.

Furmányosokkal megyünk Pestről Bécsbe 4 szekéért 150 R. fl. adván.
(Folytatása következik.)

OKMÁNYOK ÉS LEVELEK az 1611-ik év

TÖRTÉNETÉHEZ.

Közli: Szilágyi Sándor.

1611. jul. 25.

VII.

Spectabilis ac Magnifice domine et frater observandissime. Post servitiorum meorum paratissimam commendationem.

Az kegyelmed levelét meghozák énnekem, kiből megértettem, mennyi vesződése vagyon kegyelmednek az kétszáz hitván gyaloggal; az kik Kállóban voltak, azok ugyan el is oszlottak háromszázan és Bátorihoz is mentek benne; jó gyalog vóna, de nem veheti ember hasznokat, hogy ilyen pártütők.

Az Kun László uram lovasi kelletnék, mert sok héával vagyon immár az Rákóczi uram hada, azokkal kell suppleálnunk. Én, uram, ad 3. Julii Tokajba megyek, ha isten egészségemet adja, Kis Lukács uramot is elviszem, vele Kun László uram valami közhelybe jöven Kálló és Szakmár között, oda megyen, megmustrálván ő kegyelmeket, pénzt ad nekik; csak maradjanak constanter az hívségben és jó szerrel legyenek. Az hadakat átalszállítván Tokajnál, elsőbe Rakomaznál szállunk táborba 5 vagy 6 Julii, ha isten engedi; azért kegyelmed is az tul az Tiszán való vármegegyékkel legyen készen, hogy kegyelmed mind együtt oda jöhessen mellénk, a hova kegyelmednek megirjuk; csak addig ne jönne vissza az hajdu, mig általkötözünk az Tiszán, azután készen várjuk őket, ha eljönnek. Az ott való vitézek füzetésére Hoffmann uramnak gondja vagyon, az gyalognak hópénzeket már megküldte.

Ötven szál kopjánál többet kegyelmednek nem küldhettem, mert itt sincsen; itt most semmi egyéb hírünk sincsen; csak az oláhok meg ne csökkennének dolgokban, mert ha késnek, mind török, tatár megegyiti Bátorit Vá-

radért. Király ő fölségének megírtam, hogy kész hadai legyenek, mert ki tudja, mint eshetik az dolog. Ezeknek utána éltesse isten kegyelmedet *stb.* Datum Kassán 25. Julii Anno 1611.

Spectabilis Magnificae Dominationis Vestrae

Servitor et Frater addictissimus

Comes SIGISMUNDUS FORGÁCS mp.

Palatinus uram ma ebéden nálam leszen.

Külczim: Spectabili ac Magnifico domino Andreae Dóczy de Nagy-Lucse *stb.* Domino et Fratri mihi observandissimo.

(Az egész levél Forgács Zsigmond írása.)

(Eredetije a m. k. kamarai levéltárban.)

1611. jul. 29.

VIII.

Spectabilis ac Magnifice Domine, frater mihi observandissime.

Servitiorum meorum *stb.* Istentől kegyelmednek minden jókat kívánok.

Az kegyelmed levelét megadá szakmári udvarbíró uram, kiből mind az generalis uram, mind az kegyelmed akaróját értem. Az mi az jószágim foglalását illeti, azt bizony nem érdemlettem, kiváltképpen törvéntelen, nem is egyébért szenvedem, hanem hogy hitemet meg nem szegtem. Az mint azért ő nagyságának s mind kegyelmednek megírtam, bemegeyek, csak az protectionalist küldje meg kegyelmednek, ki mellett mehessek békességesen és itthon is jószágim és marhám maradhasson békével.

Az mi az György deák marhája dolgát illeti, tudja kegyelmed, minemü erős parancsolattal irt kegyelmed, hogy megfogjam magát is és minden marháját arrestáljam. Én azért ő magát is kezességen bocsátottam el innét, marhája ha mi volt, mód nélkül hogy adhassam ki, kegyelmed jó akaró uram megírtam; holott ő nemes ember lévén, törvénynyel megkárosíthatna engem; én pedig az generalis uram és az kegyelmed írása szerint tartóztattam meg; nekem is jövendőben káromra ne legyen, úgy kell cselekednem. Az ő fölsége, király urunk, vármegye gyalogi megölését az ki kegyelmednek mondotta én fe-

lőlem, tisztességem ellen, árulóul hazudott kegyelmed előtt az az nem barátom, mert látja az uristen, soha híret sem hallottam, nem vagyok, uram, oly magam felejtett ember, hogy azt cselekedném. Az mint előbb is íram kegyelmednek, bizony bemegeyek, uram kegyelmedekhez és mind egyik s mind másik dologról úgy végezke kegyelmeddel, hogy az én atyafuságos szolgálatomban kegyelmed meg nem fogyatkozik; mert látja kegyelmed, hogy én kegyelmednek jó akaró atyjafia vagyok. Az mely ló felől kegyelmed ír, udvarbíró uram kezében adtam. Isten kegyelmedet éltesse jó egészségben. Ex Curia nostra Bélték 29. Julii Anno 1611.

Spectabilis ac Magnificae Dominationis Vestrae

Servitor et Frater paratissimus

SIGISMUNDUS PRAEPOSTVÁRI mpria.

Külczim: Spectabili ac Magnifico domino Andreae Dóczy de Nagy-Lucse *stb.* Domino et fratri observandissimo.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

1611. aug. 7.

IX.

Spectabilis ac Magnifice Domine Domine mihi gratiosissime.

Servitiorum *stb.* commendationem.

Látogassa és áldja meg isten nagyságodat *stb.*

Nagyságos uram, értettem, mintha nagyságtok neheztellene reám, hogy Caesar Gál uram ú nagysága és Kis Lukács uram eddig nagyságtokhoz be nem mentenek; de nagyságos uram, semmi fogyatkozás és vétek én miattam nem esett; mert mikor ú nagysága ide érkezett az nagyságtok és az ú nagysága parancsolatja szerint, mindjárt mind az gyalogokat s mind lovasokat mentül jobberrel az két városból elkészítettem, por, golyó-bis alá való szekerekkel és ökrökkel egyetemben, úgy hogy ha ú nagysága akart volna, csak harmad nap mulva idejövetele után indulhatott volna, de hogy el nem ment én arul nem tehettem. Sőt kegyelmes uram, G. Augusti egy gondolatjával ú nagysága akarván indulni, az gyalogokat és lovasokat is

előhivatván Kis Lukács uram az kapu előtt megmustráltatta, az gyalogok voltak mindeztől nyolczvanon és huszonöt lovas, annak felette egyéb több katonák is gyülekeztek vala, kik örömet ű nagyságával az bátorságos utért elmentenek volna, ugy annyira, hogy nem lött volna, itilem, héá, könnyen másfélszázad magával indulhatott volna; az gyalognak zászlót és dobot szerzettem és Hiripre az ű nagysága kivánsága szerint falura szállítottam és egy éjjel oda kihálván, viszont 7. Augusti ű nagysága magát (meg-)gondolván, mind lovast és gyalogot visszahivatá, az szerint az por, golyóbis alá való marhákat is itt benn sokáig éheztetvén, el kellették bocsátanom; azért kegyelmes uram, oka semminek nem vagyok, kit magával Kis Lukács urammal bizonithatok, ha nagyságtokkal ű kegyelme beszilhet. Nekem is, látja isten, nehéz és terhes az ű nagysága enny ideig való itt mulatása. Nagyságodat kérem, nagyságod informáljon felőle, ha ű nagysága be akar menni, az por, golyóbis és mozsár pattantyu, ha ugyan szükségesek-e ott benn, kellene-(e) együtt ű nagyságával nekem azokat megindítanom, vagy nem; nagyságodnak megszolgálom.

Kereszturi és Keczely uramék Nagy-Bányárúl megjöttek 6. Augusti, de az mint eszemben veszem, oda ű kegyelmeknek munka . . . . heában vagy, melyet tudom, nagyságod az Keczely uram leveliből büebben megérthet. Ha nagyságotok jó tetszése, mivel Máramaros az szomszédságban vagy, jó volna azt az vármegyét az ű felsége hűségére megholdoltatni, melyben talám könnyü módot is találna ember, csak innét Szathmár vármegyéből is annak véghez vitelére találnánk kétszáz embert, látván az nagyságtok parancsolatját; ezt isten után végben vivén Máramarosból ismét készithetnénk annyi hadat, hogy Nagy-Bányát meghajthatnók, annak utána Kóvár alá és elébb-elébb isten-segitségéből; Szamos-Ujvárat is talám isten is módjával megadná. Mert nagyságos uram, ez bizonyos, hogy Máramaros Báthori Gábor mellett ez jövő éseterteken, ugymint 11. Augusti táborban akarnak szállani, mely felől ű nagyságának palatinus uramnak is irtam; nagyságtoktól is azért akarván tanuságot, információt venni, azért certificáltam nagyságtokat.

Az mely marhát az Pogány Péter ujlaki jószágából elhajtattam volt, jószágát is elfoglaltatván, már végére mentem, hogy az jószág az feleségéé és árva is vagyon másik urától hozzá, az marhát is penig az asszony tartotta az kicsin marjorság kedvéért az jószágban, az asszony penig semmit ű felségének nem vétett; most is itt kinn siránkozik nyavalyás az jószágért és marháért. Azért ha nagyságodnak jó tetszése, én is kérem nagyságodat, nagyságod parancsoljon énnekem, adassék meg az az kicsin jószág az asszonynak és az árvának mind marhástul, nagyságodnak én is megszolgálom.

Az szatmári és nímeti majorságot immár isten segitségével behordattam; az nagyságod piskarkosi majorságát is az szerint. Immár ezután az dézsmához fogunk. In reliquo *slb.* Datum ex Arce Zatthmár 7. Augusti Anno 1611.

Spectabilis ac Magnificae (Dominat-ionis) Vestrae

Servitor addictissimus
GEORGIUS FISZER *mpria.*

Külczim: Spectabili ac Magnifico Domino Andreae Dóczy de Nagy-Lucse *slb.* Cito, citissime.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

A BÉCSI TITKOS LEVÉLTÁR OKLEVELEIBŐL.

XII.

I. Ferdinánd király utasítása V. Károly császár követe számára aziránt, hogy Izabella királyné követeléseit ügyében mit és hogyan terjeszsen a császár elébe. Kelt 1553. aug. 16-dikán.

Informatio seu declaratio sacrae Romanorum etc. Regiae maiestatis pro reuerendo domino oratore sacrae Imperatoriae maiestatis super ijs, quae Imperatoriae suae maiestatis nomine serenissimae Reginae Isabella proponenda habet.

Cum serenissima domina Regina Isabella reuerendo domino oratori caesareo nonnullos articulos dederit sacratissimae Imperatoriae maiestati proponendos, visum est sacrae Romanorum, Hungariae, Bohemiaeque etc. Regiae maiestati, ipsi domino oratori super ijs veram et sufficientem informationem dare, ut maiestatem eius caesaream si opus fuerit de tota rei substantia ac veritate abunde et veraciter edocere queat. Verum equidem est, quod sacra Romanorum Regia maiestas cum serenissima domina Regina Isabella ante egressum suum ex Hungaria ac Transsylvania ratione dotis suae amicabiliter concordauerit, et a serenitate eius beneuole ac expresse consentiente obtinuerit, ut dos illa in manibus maiestatis suae Regiae sub annuo censu seu interesse ad aliquot annos remaneat, prout hoc ex literis per serenitatem eius desuper expeditis demonstrari poterit, et huic conuentioni et conclusioni Regia eius maiestas etiam nunc insistit, et sua ex parte omnino satisfacere intendit, verum si serenissima domina Regina Isabella in hanc maiestatis suae Regiae petitionem assensum suum praebere nolisset (in quo equidem maiestati suae Regiae rem gratam fecit) tunc Regia eius maiestas alias rationes inuisset, quibus serenitas eius Reginalis etiam contentata et satisfacta fuisset. Eamque ob rem Regiae eius maiestati mirum videtur, quod serenissima domina Regina Isabella dicat et Imperatoriae maiestati proponj velit, Regiam maiestatem serenitati suae reipsa nondum satisfacisse, cum nihil referat, quid ex aequipollentibus fiat, et tantundem reputetur de consensu ipsius annum censum soluere, ac si capitalis summa ei soluta fuisset, praesertim cum serenitas eius per literas et idoneos sufficientesque fideiussores tam de capitali summa soluenda et censu interea praestando assecurata sit, sicutj ex tractatibus erectis, et proprijs serenitatis suae literis aperte constat.

Caeterum illud magis etiam admiratur Regia maiestas, quod serenissima domina Regina Isabella in eo se grauatum esse pretendat, quod redditus illj annui viginti quinque millium florenorum Hungaricalium, quos iuxta erectos et initos utrinque in Transsyl-

uania tractatus Regia eius maiestas praefatae serenissimae dominae Reginae filio illustrissimo domino Joanni Sigismundo duci Oppoliensi et Ratiboriensi assignare debuit, a maiestate sua Regia secundum consuetudinem prouinciae Silesitanae et non secundum consuetudinem Regni Hungariae assignatj fuerint, scilicet ut illustriissimae serenitatis suae filius huiusmodj prouentus in parata pecunia percipere potuisset. Primo enim non solum ipsi sacrae caesariae maiestati verum etiam omnibus hominibus facile constare potest, omnes et singulos prouentus annuosque redditus iuxta cuiusque Regni aut prouinciae morem ac consuetudinem aestimandos esse, deinde et in Silesia et alibi solent illi prouentus, quos subditj annuatim in frumento granis et alijs rebus preter pecuniam reddunt et soluunt, longe preciosiores et praestantiores reputari, quam census qui in parata pecunia penduntur, nam in taxationibus et aestimationibus honorum usitatum est frumentarios et alios eiuscemodj redditus multo minoris taxari seu aestimari, quam diuendj possunt. Posteaquam igitur sacra Regia maiestas ad complendos illos viginti quinque millium florenorum Hungaricalium annuorum redditus duos opimos et praestantes ducatus Oppoliensem et Rattiboriensem cum quibuscunque suis utilitatibus et prouentibus, quos iuxta consuetudinem antiquitus in Silesia obseruatum in parata pecunia frumento et alijs consuetis emolumentis habent, praelibatae serenissimae dominae Reginae Isabellae nomine Illustrissimi filij possidendos et tenendos assignauit, Regia maiestas sane sperauerat serenitatem eius hanc plus quam amicam et paternam maiestatis suae satisfactionem grato animo accepturam fuisse, sicutj re uera etiam serenitas eius bene contenta fuit, nihilque aliud petijt, quam ut Regia eius maiestas serenitati suae ex singulari quodam fauore et gratia mille florenos Hungaricales annuos, quibus ducatus Rattiboriensis alterj in annuis redditibus prestat, beneuole condonare et remittere dignaretur, ne alter altero pluris aestimaretur, jd quod Regia eius maiestas non attenda tanti muneris magnitudine benigne etiam consensit. Vnde facile liquet soepredictam serenissimam dominam Regiam

non habere causam siue Imperatoriae maiestati seu cuius alteri de Regia maiestate conquerendj, praesertim si cogitet ac perpendat, quanto tutius et tranquillius nunc serenitas eius una cum jllustrissimo filio suo in praedictis ducatus Silesiae viuere et illorum prouentibus redditibusque uti frui ac gaudere possit, quam antea in Hungaria et Transsylvania vixerit et illis prouentibus frui et utj potuerit. Adhaec quid utilitatis Regia maiestas ex opimis et luculentis (ut iactantur) prouentibus Transsylvanae percipiat, hoste potentissimo tam vicino existente, facile cogitari potest, praesertim hoc tempore, quo non solum Regia eius maiestas a propinquo et in vestibulo stante potentissimo hoste Turca se tueri cogitur, verumetiam sinistrae et periculosae machinationes, practicae, seditiones et motus a nonnullis et diuersis rebellibus ac inobedientibus tam in Transsylvania quam adiacentibus Hungariae partibus sub nomine praefatae serenissimae dominae Reginae et Illustrissimi filij contra maiestatem suam Regiam excitantur, postpositis tractatibus et transactionibus inter maiestatem eius regiam ac dictam serenissimam reginam jllustrissimumque eius filium, et non obstante secuta desuper serenitatis eius contentatione ac satisfactione benigniter et paterne facta, quemadmodum jmperatoria maiestas de eiusmodj practicis et motibus ex copijs oratori datis edoceri potest, quibus etiam eo maiorem fidem adhibere non dubitabit, cum orator maiestatis suae jmperatoriae originalia etiam copiarum illarum viderit. Quae omnia Regia eius maiestas optat Imperatoriae maiestati perpendenda proponj, ut maiestas eius caesarea serenissimam dominam Reginam habita ratione eorum, quae supra dicta sunt, ab istiusmodj sinistris suis institutis dehortari, et ad maiorem gratitudinem erga Regiam eius maiestatem declarandam adducere possit.

Quantum vero ad id attinet, quod serenissima domina Regina a sacratissima Imperatoria maiesta optet, ut cum Regia maiestate agat efficiatque, ut vita serenitatis suae et jllustrissimi filij sui durante ducatus Oppolicensis ac Rattiboriensis una cum utroque dominio Franckenstain et Wunsterberg

eximantur ab omnibus taxis contributionibus et subsidijs per Regiam maiestatem et eius successores quoquomodo imponendis irrogandisque, id quod serenitas eius antea quoque a Regia eius maiestate petierit, sed obtinere non potuerit, verum quidem est hoc serenissimam Reginam Isabellam antea etiam a Regia maiestate postulasse, quoniam vero in tractatu inter Regiam maiestatem et ducem ipsum Johannem Sigismundum Oppoliensem ac Rattiboriensem erecto expresse reseruatum continetur, quod ipse Illustrissimus dux maiestati Regiae suisque haeredibus et successoribus Regibus Bohemiae etc. omnia illa facere et praestare debeat et teneatur, quae hactenus alij principes et duces antecessoribus maiestatis Regiae et ipsi quoque Regiae maiestati de iure vel consuetudine praestiterunt, vel hodie etiam facere et praestare tenentur, adeoque maiestas Regia rem istam nunquam posset vel apud communes Regni Bohemiae status et ordines, vel apud caeteros principes ac ordines Silesiae defendere seu excusare, si duos tam opulentos et splendidos ducatus communibus oneribus prae caeteris subleuaret aut eximeret, sine quorum sane consensu maiestas eius Regia talem exemptionem etiamsi vellet non posset concedere, qui certe nunquam in id sunt consensum suum praebituri, (prout Regia maiestas ipsorum animos cognitos habet, attenda praepudicialij et inusitata consequentia,) praeterea manifestum est, si tali serenissimae dominae Reginae petitioni Regia eius maiestas annueret, quod hoc in istis periculosissimis temporibus in magnum tum ipsius Regiae maiestatis tum aggrauatorum suorum Regnorum et dominiorum ad cogenda auxilia dispendium cessurum et simul caeteris malum exemplum, et occasionem renitentiae et denegandi contributiones auxiliares praebiturum esset, ideo Regia eius maiestas optatis serenitatis eius Reginalis hac in parte satisfacere non potuit, quae non dubitat, quin etiam sacra caesarea maiestas has Regiae suae maiestatis causas validas et rationi consentaneas esse iudicabit, neque id unquam Regiae suae maiestati consulendum aut persuadendum, multo minus ab ea postulandum fore statuet. Proinde cum res ita se plane

habeat, nullaue serenissimae dominae Reginae Isabellae conquerendj causa sit, sed una cum illusterrimo suo filio melius et splendidius contentata fuerit, quam iure ipsamet petere potuisset, sacra Romanorum Regia maiestas praelibatae sacrae Imperatoriae maiestatis oratorem reuerendum benigne hortatur et requirit; ut quando maiestati eius Imperatoriae quærelas et grauamina saepememoratae serenissimae Reginae Isabellae propositurus est, non praetermittat etiam hanc maiestatis suae Regiae informationem caesareae eius maiestati simul exponere et declarare, una cum ijs quae ex ore Regiae eius maiestatis coram accepit, vt hoc modo caesarea maiestas efficacioribus argumentis uti queat, quando dictam serenissimam dominam Reginam (prout Regia eius maiestatis confidit) a praetensis suis grauaminibus dehortari, et ad amplectenda quietiora et salubriora consilia admonere et inducere voluerit. Quod si Imperatoria eius maiestas fecerit, (id quod maiestati Regiae non est dubium), faciet rem praeclaram et piam ac maiestati Regiae impendio gratam, quam Regia eius maiestas omnibus fraternj et amantissimi animi officijs erga eandem promereri studebit, cuius maiestati sese fraterne et diligenter commendat, similiter Regia eius maiestas hoc quicquid est laboris quod reuerendus dominus orator in praemissis Imperatoriae maiestati fideliter et diligenter exponendis ac proponendis suscipiet, omni regia sua benignitate erga ipsum quoque recognoscet.

Ere lecti fogalmazványa, melyre föl van jegyezve: Memoriale pro oratore Caesareo exhibitum 16. Aug. 1553. a bécsi cs. titkos levéltárban.

NEHÁNY OKLEVÉL DÉÉS VÁROS LEVÉLTÁRÁBÓL.

IV.

NOS SIGISMVNDVS BATHORI de Somlio Princeps Transsylvaniae et Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit vniuersis, Quod pro partibus et in personis Prudentum et Circumspectorum Iudicis ac iura-

torum ciuium, caeterorumque inhabitatorum oppidi nostri Des exhibitae sunt nobis et praesentatae binae quaedam literae, Primae Serenissimi quondam Principis et domini Joannis Secundi Dei gratia Electi Regis Hungariae etc. annuenticiales super quibusdam indultis et praerogatiuis ipsorum in duplici papyro patenter confectae, sigilloque authentico ac manus subscriptione eiusdem in inferiori earum margine impressiue communitae: Alterae vero Serenissimi quondam Stephani dei gratia Regis Poloniae, Magni ducis Lythuaniae, Russiae, Prussiae etc. necnon Principis Transsylvaniae, domini et patris nostri obseruandissimi faelicis recordationis, priuilegiales in pergamento patenter confectae, sigillique pendentis munimine, ac manus subscriptione ipsius Domini Regis roboratae; continentes in se alias quasdam literas Illustrissimi Principis et domini Christophori Bathorij de dicta Somlio, Vaiuodae huius regni Transsylvaniae et Siculorum Comitibus etc. domini et genitoris nostri pie memoriae desideratissimi similiter annuenticiales, super educillatione vinorum ad rationem et vsum dicti oppidi Des certis diebus fiendae confectae et emanatae, Supplicando nobis humilime, vt nos easdem vtrasque literas, omniaque et singula in eisdem contenta, ratas, gratas, et accepta habentes pro eisdem Iudice et iuratis ciuibus, caeterisque inhabitatoribus praescripti oppidi Des, ipsorumque haeredibus et posteritatibus vniuersis gratiose confirmare dignemur. Quarum quidem primarum videlicet tenor talis est. Nos Joannes Secundus Dei gratia electus Rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit vniuersis. Quod nos cum intelligamus ex supplicatione fidelium nostrorum Prudentum et Circumspectorum Iudicis ac iuratorum ciuium, caeterorumque inhabitatorum oppidi nostri Des, Maiestati nostrae porrecta, certas Incolarum dicti oppidi nostri Des personas, ac domos ibidem fundatas et existentes, ex speciali Sacrae quondam Reginalis Maiestatis Dominae Isabellae Dei gratia Reginae Hungariae etc. Dominae genitricis nostrae obseruandissimae pie memoriae, ac etiam nostra gratia, non solum

ab omni solutione censuum, taxarum, et contributionum nostrarum, ordinarium et extraordinarium, ac subsidiorum et luci Camerae nostrae, necnon et Seruitiorum exhibitione nobis fiendae exemptos, verum etiam a Rusticitatis et ignobilitatis statu, in numerum huius regni nostri nobilium aggregatos esse, et confidentia huiusmodi exemptionis et nobilitationis, ad tantam eos deuenisse temeritatem, vt Judicem, et iuratos ciues eiusdem oppidi nostri in iuribus, et administrandis de se legibus non modo contemnerent, fructusque et vtilitates ipsorum oppidanorum communes in terris et pratis tam liberis, quam etiam vetitis colligerent, et eorum vsui exponerent, sed et Iudicia omnia, ac sumptus publicos in erectione pontium ac aedificiorum contingentes effugerent, in praedictum libertatis eiusdem oppidi nostri Des per diuos quondam Reges Hungariae praedecessores nostros concessae, et per praefatam quoque Reginalem Maiestatem confirmatae manifestum. Vt igitur omnis dissensionis et discordiae materia e medio eorum tollatur, ac tam ipsi oppidani, quam etiam dicti libertini et nobiles iuxta eorum priuilegia in suis terminis contineantur, statuimus, sicuti id ipsum memorata quoque Reginalis Maiestas statuerat. Vt vniuersi nobiles et libertini domos in praedicto oppido nostro Des habentes, legibus, iuribus ac consuetudinibus eorundem oppidanorum antiquis in collectionibus, erectionibus et aedificijs pontium ac aliorum quorumlibet communem oppidi vtilitate concernentium, demptis tamen articulis in eorum priuilegijs expressis, et nostram duntaxat personam spectantibus, subiacere, et parere, ac communem ordinem tenere debeant. Quin etiam Iudices eiusdem oppidi nostri pro tempore constituti, omnibus de eis querulantibus iuris et iustitiae satisfactionem impendere possint et valeant. In cuius rei testimonium praesentes literas nostras eisdem oppidanis duximus gratiose concedendas. Datum in arce nostra Vijwar vigesima die Mensis Februarij, Anno Domini Millesimo Quingentesimo, Sexagesimo quarto. Alterarum autem contentia sequitur in hunc modum. Nos Stephanus Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lytuaniae, Russiae,

Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Kiouiae, Voliniae, Podlachiae, Liouoniaeque etc. Dominus, necnon Transsylvaniae Princeps etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit vniuersis. Quod pro parte et in personis fidelium nostrarum Prudentium et Circumspectorum Fabiani Szabó Judicis, et iuratorum ciuium atque vniuersorum incolarum oppidi nostri Des in Transsilvania, exhibitae sunt nobis et praesentatae quaedam literae Illustrissimi Domini Christophorij Bathorij de Somlio, Vaiuodae Transsylvaniae et Siculorum Comitibus etc. Domini fratris nostri obseruandissimi, annuenticiales super certa vinorum in propriam dicti oppidi Des rationem et necessitatem educillandorum facultate, et libertate, in duplici papyro confectae et emanatae, sigilloque eiusdem intrinsecus in margine inferiori impressue consignatae, ac propriae manus subscriptione roboratae, et communitae, tenoris infrascripti. Supplicatumque extitit Maiestati nostrae nominibus et in personis eorundem, vt nos easdem literas dicti Domini Christophori Bathorij etc. annuenticiales, ratas, gratas, et acceptas habentes, praesentibus literis nostris priuilegialibus verbotenus inseri et inscribi, ac pro iisdem ciuibus et vniuersis incolis praefati oppidi Des perpetuo valituras confirmare dignaremur. Quarum quidem literarum tenor sequitur in hunc modum: Nos Christophorus Bathorij de Somlio, Vaiuoda Transsylvaniae et Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit vniuersis. Quod nos ob oculos nostros habentes plurimas vniuersorum incolarum oppidi nostri Des expensas, quas cum ad cursores varios, tum vero ad alias publicas necessitates erogant. ob quas ipsi singulis annis, bis terue constitutis diebus facultatem educillandorum vinorum, in solius ciuitatis rationem recipere consueuerunt, cessante interim educillatione vinorum priuatorum quorumuis Desiensium, nos quoque id eisdem annuendum et concedendum duximus, vt nullus omnino siue ciuium, siue nobilium oppidi nostri Des, sub id tempus, quo priuatorum vinorum educillatio prohibebitur, atque ad vsu tantum dicti oppidi Des vina educillabuntur, vinum

proprium educillare audeat, sub paena alias in talibus obseruari solita, imò annuimus, et concedimus per praesentes. Quocirca vobis vniuersis et singulis, tam Nobilibus, quam ignobilibus, in dicto oppido Des degentibus modernis et futuris praesentes visuris harum serie mandamus firmiter, vt de caetero hanc annuentiam nostram vnusquisque vestrum sartam tectamque conseruare, nec tempore prohibito, quo scilicet vina ad rationem solum oppidi Des publicam vina educillare consueuerunt, priuata vina vestra educillare praesumatis, nec secus facturi, Praesentibus perlectis exhibenti restituti. Datum in arce nostra Vijwar, duodecima die Mensis Maij, Anno Domini Millesimo, Quingentesimo, Septuagesimo octauo. Nos itaque praemissa supplicatione annotatorum Iudicis et iuratorum ciuium atque vniuersorum incolarum praedicti oppidi nostri Des, Maiestati nostrae modo quo supra facta, Regia benignitate exaudita, clementer et admissa, praescriptas literas antedicti Domini Christophori Bathorij non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio et suspicione carentes, quoad omnes earum continentias, clausulas et articulos, eatenus quatenus eadem rite et legitime existunt emanatae, viribusque earum veritas suffragatur, ratas, gratas et acceptas habentes, praesentibus literis nostris priuilegijs de verbo ad verbum sine diminutione et augmento aliquali inseri et inscribi faciendo, pro praefatis ciuibus totaque communitate dicti oppidi nostri Des ipsorumque haeredibus et successoribus vniuersis perpetuo valituras confirmauimus, roborauimus et ratificauimus, prout confirmamus, roboramus et ratificamus praesentium per vigorem. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem, praesentes literas nostras, pendentis et authentici sigilli nostri munimine roboratas, memoratis Iudici et iuratis ciuibus atque vniuersis incolis praefati oppidi Des, iurium suorum ad cautelam vberiore dandas duximus atque concedendas. Datum in Ciuitate nostra Leopoliensi, octaua die Mensis Julij, Anno Domini Millesimo Quingentesimo Septuagesimo octauo, Regni vero nostri anno tertio. Nos igitur praemissa supplicatione praefatorum

Judicis et iuratorum ciuium caeterorumque inhabitatorum Desiensum nobis modo quo supra porrecta, fauenter exaudita et admissa, praescriptas tam dicti Joannis Regis quam ipsius Domini Stephani Regis Poloniae, necnon praefati domini genitoris nostri non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio et suspicione carentes, praesentibusque literis nostris iam praeinsertas et inscriptas, quoad omnes earum continentias, clausulas, articulos et puncta, eatenus quatenus eadem rite et legitime existunt emanatae, viribusque earum veritas suffragatur, acceptamus, approbamus, ratificamus, et pro praefatis Iudice et iuratis ciuibus caeterisque inhabitatoribus annotati oppidi nostri Des, ipsorumque haeredibus et posteritatibus vniuersis perpetuo valituras gratiose confirmamus, harum nostrarum pendentis et authentici sigilli nostri munimine roboratarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in Ciuitate nostra Alba Julia, die octaua Mensis Decembris, Anno Domini Millesimo Quingentesimo Nonagesimo tertio.

SIGISMUNDUS BATHORJ m. p.

VOLFFGANGUS KOWACHOCZIJ

Cancellarius m. p.

(Eredetiye Décs város levéltárában.)

SAGUNA ANDRÁS PÜSPÖK

1848.

Saguna román püspök levele hiveihez
1848-ban.

Krisztusban szeretett hiveim!

Ösmeretes s tudva van, nemcsak az egész általam szeretett papság, hanem kivén csak néhányokat, az egész erdélyi román nemzet előtt is, miszerint megválasztatván balásfalvi gyűlésünkön egy küldöttség, melly arra volt rendelve, hogy ő Felségének, a mi legjobb királyunknak nemzeti kérelmünket átadja, ezen küldöttségnek elnökeül s igazgatójául én valék kikiáltva és egyhanggal kinevezve; tehát ezen rám vett kötelességemnek teljesítésére Décsbe utazván, valamint már Szebenből elutazásom előtt benneteket kör-

levelem által tudósítottalak és összetalálkozván ott küldöttségünkkel, mivelhogy a mi legjobb királyunk nem vala Bécsben, hanem Insbruckban Tirolban, tüstént elindultunk Insbruckba, hová is csütörtökön június 10/22. Istennek segítségével békében megérkezvén, az utánna való nap, azaz pénteken június 11/23 szerencsések valánk ő Felségétől elfogadtatni, s egy különös írásbeli és egy más szóvali esedezésünk mellett, átadtuk nemzetünk kérelmét ő Felségének kezébe és az ő legfelsőbb atyai szavával, de aztán írásban is méltóztatott ő királyi Felsege ezen atyai választ adni, a mely minister herczeg Eszterházy Pál által a mi kérésünkre meg is hitelesítettett és a mely következőkép szól:

„Különös tetszéssel fogadván a már Magyarországgal egyesült Erdélyben való román alattvalóim hűségének biztosítását, nyilvánítom június 11-én adott válaszom összefüggésében, hogy a ti nemzetiségtek magyar ministeriumom törvényjavaslatára különös törvény által biztosittassék és a nemzeti iskolák felállításáról gondoskodva legyen. Az általatok kért görög nemegyesült szentegyháznak az ország többi szentegyházaivali egyenlősége, valamint a templomi és iskolai szükségeknek az álladalom általi fedezése a legközelebbi mult magyarországi gyűlés 20-ik, a közteher viselés a 8-ik, robot s a tized megszüntetése a 9-ik, a sajtó szabadság és az esküdtszékek a 18-ik, a népfegyverzése a 22-ik törvényczikk által meg vagynak adva. Magyar ministeriumom gondot fog viselni, miszerint a ti helybeli panaszaitok megvizsgáltsassanak s elláttassanak, az én román alattvalóim a közigazgatásnak minden ágainál számuk s kiképezettségük arányában hivatalokba alkalmaztsassanak. Én ellenben elvárom tőletek, hogy ti az én magyar koronámhoz hiven ragaszkodva mindazt el fogjátok mellőzni, a mi egyenetlenséget szül; mert csak polgártársaitoktól egyetértés biztosíthatja nektek az általam adott szabadság élvezését, ki is nektek királyi kegyelmemmel s jó indulatommal maradok.“

Ez Krisztusban szeretett fiaim! leggazdagabb kegye atyáskodó királyunknak, mely által mindenek előtt biztosítottunk; 1-ör, miszerint a mi román nemzetünk el fog ismer-

tetni mint nemzet és biztosítani fog egy különös törvény által; 2-ör, hogy a mi görög nem egyesült szentegyházunk jövedőre hasonló lesz az országban többi szentegyházakkal; 3-ör, hogy az álladalom vagy az ország minden templomi s iskolai költségünket fedezni fogja, tudniillik papjainkat s tanítóinkat fizetni fogja; 4-er, hogy mindnyájan az országban minden legkisebb különbség nélkül fizetni fogunk contributiot, vagy is adót, és egyaránt viselendjük a közterheket; 5-ör, hogy a jobbágyság és a dézma el fog töröltetni, valamint már meg is történt; 6-ör, hogy nekünk is lesz sajtószabadságunk és esküdtszékünk; 7-er, hogy a mi népünk is törvény szerint fog felfegyvereztetni; 8-ör, hogy népességünk száma és kiképezettsége arányában részünkről is lesznek minden hivataloknál tisztviselőik alkalmaztatva.

Láttátok, hogy jó királyunknak kegyessége az, mikép a mi nemzetiségünk különös törvény által biztosittassék ő Felségének magas ministeriuma fölterjesztésére. Tehát ő felségének, kinek mindnyájan hűséget esküdünk, és a kihez voltunk és leszünk is mindörökké hűvek, legfelsőbb akarhatja az, miszerint mint nyilvánosan is parancsolja, hogy hűvek legyünk az ő magyar koronájához; azon javítások iránt, melyek még életbe nem léptettek, magyar ministeriumához járuljunk. Ennélfogva olly szerencsések lévén, hogy ő Felsege nádor és magyarországi királyi helyettes István főherczeg két ministerrel Insbruckban voltak éppen akkor, midőn mi is ott voltunk, az egész küldöttség megegyezett abban s jónak találta, miszerint ügyünket ezen nagy személyeknek ajánljuk és alázatosan megkérjük hathatós pártfogásukért és segítségükért. Ezt megtettük úgy Insbruckban, valamint onnan visszatértünk Pesten is az egész ministeriumnál, s minden részről szerencsések valánk igazságos kéréseinknek teljesítésére nézve a leglelkesebb biztosításokat nyerni.

Igy állván tehát dolgunk, nem hiszem, hogy csak egy is találkozhatnék köztünk, ki mindezekért szívéből ne örvendene, s előre ne látná nemzetének boldog jövendőjét. — Ime ti szeretett fiaim! kik még tegnap s tegnapelőtt a jobbágyságnak nehéz és szomorúsulya alatt nyögtetek, ime, mondom, már ma

szabad emberek vagytok és polgárai az országnak mint akárki; háláljátok meg az Istennek, a ki érdemesekké tett bennünket e rég óhajtott időt elérni; adjatok forró köszönetet mindazoknak, kik kimondhatlan igazságszeretettel titeket rabszolgákat szabad emberekké tettek; kik olly örömet okoztak nektek, mellynél nagyobb, mint hiszem, az ég alatt nem lehet nyerni. Háláljátok meg, mondom, mindezeket egész erőtökből, az ország atyjának, legjobb királyunknak; köszönjétek meg hasonlóképen az egész országgyűlésnek, következőleg a ti földesuraitoknak, kik tudván mi az igazság, titeket magokhoz hasonlókká tettek, köszönjétek meg mondom ezeknek, és midőn szükségük lesz a ti kézi munkátokra, adjatok neki segítséget, mert meg vagyok győződve arról, miszerint veritéktek nem lesz jutalom nélkül; s ha még volnának némi igényeitek, ösiségetek, szántóföldeitek, vagy pedig erdőitek végett, keresétek azt az illető törvény útján, és legyetek meggyőződve, hogy ha az igazság részeteken lesz, minél hamarabb megnyerenditek azt, minthogy maga ő Felsője is biztosít bennünket legkegyelmesebb válasza által, hogy t. i. a mi helybeli panaszaink meg fognak vizsgáltatni s elláttatni az ő magyar miniszteriuma által. És mivel a mi vallásunk azon méltóságra emeltetett, a melyben a többi vallások vannak, és így nekem is, mint görög nem egyesült püspöknek jogom vagyon az országgyűlésen lenni, itt fogok maradni egy időre, hogy az országgyűlésen legyek, a mely mentől előbb meg fog nyitattatni, s tehetségem és az igazság szerint működni fogok mindnyájunknak hasznára.

Végre, valamint mindig, mióta szerencsés vagyok főpásztorilag rólatok gondoskodni, oktattalak benneteket, hogy jó emberek legyetek, hivek fölséges királyunk Ferdinand és a haza iránt, és engedelmesek minden törvényhatóságoknak, s valamint eddig minden alkalommal azt mondám nektek, hogy mint testvérek éljétek a hazában lakó minden nemzetekkel, úgy most is atyailag oktattalak mindnyájatokat: legyetek jók, legyetek, valamint voltatok eddig is, hivek fölséges királyunknak és a hazának és engedelmeskedjétek előljáróitoknak. Viseljék, szeretett hiyeim! magun-

kat úgy magunk közt, valamint a többi hazabani nemzetek iránt testvéri szeretettel, mert úgy tetszett az ur istennek, hogy mi több nemzetekkel legyünk egy hazában, s hogy örvendhessünk a jótékonyságokban, legyünk testvérek egymás között, élvezzük több társnemzetekkel a közhaza javait; végre pedig velök egyesült erővel védelmezzük hazánkat minden ellenségei ellen, valamint hálál legyen az égnek, a mult s jelenkor bizonyítja, hogy azt tettük is. Tudja azt a világ, szeretett fiaim! s meg van győződve arról, miszerint hányszor veszedelem fenyegeté édes hazánkat, a román késedelem nélkül kész volt annak védelmére, ő a többi nemzetekkel egyformán vére feláldozásával védelmezte azt, mely neki akkor még mostoha anyja volt, mennyivel örömebb fogja azt tenni most, látván, hogy a haza őt édes anyai kebléhez szorítja, s őt saját édes fiának nyilvánítja. Vitéz katonáknak mutattátok ti magatokat a rendes ezredekben szolgáló román harcosok! Vitézeknek ti is a székely vitézekkel; elegyesen szolgált román határőri katonák; vitézek és igen vitézek voltatok ti is két ezredbeli tiszta román határőrök; vitézek voltak atyáitok s őseitek, kik, valamint ti is, a vitéz székely határőrökkel viselték és viselitek a haza legterhesebb szolgálatát; körülveszitek és véditek külveszélytől a hazát. Mutassátok most is azon vitézséget, tartásotok szemeitek előtt fegyveretek szent célját és éljétek székely bajtársaitokkal egyetértésben és testvéri szeretetben, használván fegyvereiteket, melyeket viseltek, csupán csak és egyedül édes hazánk és annak fiai védelmére. Különböztessétek meg magatokat ezután is előljáróitok és tiszteitek iránti tisztelet és hűség által és legyetek meggyőződve, hogy a ti sorsotok is igazság és méltányosság szerint fog javulni. Törekedjünk mindnyáján, szeretett fiaim, a hazának javára és hasznára; működjünk egyesített erővel és testvériséggel, hogy elérhessük végtére a rég óhajtott kikötőt: a közboldogságot. Kövessétek még egyszer kérlek, a ti lelki atyátok tanácsát és boldogok lesztek, mind ezen a földön, mind pedig a jövő életben veenditek mennyei jutalmatokat. Pest, június 18—30 napján 1848. Saguna András m. p. püspök.

UJHÁZY LÁSZLÓ LEVELEIBŐL.

Budamért 9/IX. 1847.

Wesselényi Miklósnak áldást és üdvöt

UJHÁZY LÁSZLÓ m. p.

A kosok baj nélkül megérkezének és el vannak már helyezve. Az egyik, idősbik fiam Sándorhoz költözött át Zemplénbe. — Örömkívánattal várom ígért leveledet, — addig vett soraid is vigasztalók valának, mert kedvező hirt hoztanak felöletek, s mivel, hidd el, mindnyájan örvendünk a derék két kis fiu nevedésén.

E napokban hagyá el István főherczeg Kassát, hol határozott válaszai és férfias magaviselete nagy lelkesedést gerjesztének. Eddig tehát ő vele jól vagyunk, a többit majd a jövő — mint biztosabb próbakő — mutatandja ki. Egyéberánt a jó magyart egy pár nyájas és azon felül még egy főherczeg szájából magyarul kimondott szavak által könnyen megnyergelhetni. — Egy borsodi banderista kortes kezét vállára téve így szólítá meg őt: „István te nádor leszel. És mi bizunk benned, de bizhatunk-é egészen?” — Ez jellemző és tetszett is neki a mint Kassán elbeszélé.

Most engedj meg, hogy egy kis jó tanácsért folyamodjam hozzád a lótenyésztés dolgában. Első: hányadik évben szoktak a méncsikók nálad metszteni? — és másodsor: micsoda előrigyázattal szoktatok lenni az iránt, hogy a csikók karórágókká ne válhassanak; — mert fájdalom egy derék csikóm e bajba csett, mit igen restellek és minden módon kívánnék óvakodhatni hasonló balsettől.

Családommal együtt nődet a legszivebben üdvözlöm, hív baráti érzéssel jobbotat szorítva.

*

Posony, November 3-án 1848.

Wesselényi Miklósnak áldást és üdvöt!

UJHÁZY LÁSZLÓ s. k.

Meg fogsz nekem bocsájtani, tisztelt barátom, hogy barátságos mult October hó 26-a és 28-án hozzám intézett soraidra csak

valamivel későbbben válaszolhatok. De hidd el se éjjelem, se nappalom, s még annyi szabad időm nincs, miszerint saját családomnak is küldhetnék néha egy pár vigasztaló szót.

Végire jártam a dolognak, valjon az általad és a többi Gräfenbergben lévő magyarak által a honvédelmi bizottmányhoz Budapesten, Kussuthhoz a táborba irt levelek érkeztek-é rendeltetésök helyére. Igen is, megnyugtathatlak az iránt, miről leginkább a Közlönynek 135-ik számából is meggyőződhetel, mellyben ki van mondva, hogy az October 10-diki határozat tisztelt személyedre s egyéb ott megnevezett egyénekre nem alkalmazható.

Hogy seregeinkkel háromszor egymásután voltunk osztrák földön, kétszer öszevütkezés nélkül visszavovulva, harmadszor csatázva, mindezeket már tudni fogod. A csata mondhatni tisztán ágyuzási csata volt. Mieink Manswörth rohammal elfoglalásánál magokat a legelszántabban viselték s az egész csatában bizonyosan többet vesztett az ellenség a mieinknél. Részünkről a sebesültek és elestek száma legfeljebb 200-ra ment. Az egész visszavonulást ismét csak a rossz vezérlés okozta; mert a komáromi önkéntes kaszások, kiket csak távolabbról kellett volna használni tartalékol, az ágyuk golyóinak ki voltak téve. Megzavarodván ezek futásnak indultak s ideiglenes rendetlenségbe hozták a többi seregeket is, kivált a málhás és élelmezési szekereket.

Végre megszabadultunk azon feketesárga fonaltól, melly a fővezértől kezdve, még több törzstiszteken átvonult. Moga fővezér a csatában lováról lebukván, lábán sérülést szenvedett. Nyugalomba lépett át, s most Görgey a fővezér.

Simonich pártütő vezér mintegy ötezer emberével Nagyszombath mellett áll még. Ugy hiszem óránként Róth vezér sorsa várakozik reá.

Bizonyítsd tisztelő üdvözetemet kedves nődek és áldjon az ég.

Külczim: Wesselényi Miklós urnak,
főispánnak

Freiwaldauban.

SCHODELNÉ HANGVERSENYE

Kolozsvárt 1836-ban.

Közlő: K. Papp Miklós.

A magyar dalművészetnek egyik feledhetetlen fénycsillaga Schodel Jánosné, született Klein Rózália Kolozsvárt kezdette meg pályafutását, mely babért termett számára.

Még sokan élnek, kik látták őt művészetének fénypontján, s emlékeznek azon hódító művésznőre, ki kortársai között európai hirre tett szert.

Schodelnét a negyvenes években a pesti nemzeti színházhoz szerződtették. Ekkor történt meg a gróf Teleki József gubernátorsága alatt, hogy gr. Lázár László cancellarius egy gyűlésen egész ámulattal adott kifejezést a feletti megbotránykozásának, hogy Schodelné 12000 frt fizetést huz, tehát annyit, a mennyit éppen hat consiliarius kap. Gróf Degenfeld Ottó erre csak annyit jegyzett meg, hogy az igaz, hogy annyit kap mint hat consiliarius, de az is igaz, hogy az egész excelsus gubernium nem tud ugy énekelni mint Schodelné.

Gyűjteményemből közlöm az alább olvasható hangverseny jelentést, mely azon időből való, midőn Schodelné külföldről jött haza, s itt Kolozsvárt egy jótékony célú előadást tartott.

E jelentéshez nem kell commentár.

Kolozvári születésű hazánkléánya, magát külföldön kimivelt dalos színésznő

Klein Rosalia Schodel Jánosné

nehány napra édes anyja s gyermekei látogatására jövéen le ide Kolozvárra, érzékeny fájdalom fogta el szívet, midőn idejötték a rémitő görcs mirigy szülő városabeli polgártársai közül oly sokat s oly hirtelen ragadt el, közelebről pedig egy véletlen tűz néhány külvárosi lakosokat mindenektől meg-

fosztott, s résztvéve a szükölködők sorsában, látogatása emlékezetét azzal kívánja itt hagyni, hogy a máj napon u. m. Sept. 20-kán 1836 részint a görccsmirigyben elhaltak szükölködő árvái, részint az égettek számára a musikai egyesülettel kezét fogva a nemzeti jétékszínea

CONCERTET

ad

e következő renddel:

1. Anna Bolena előmusikája Donizettitől, egész musikai karral.
2. Romeo és Juliából Sopran Aria egész musikai kar kísérete mellett.
3. Magyar däl, maschin trombitán egész musikai karral.
4. A Sevilliai borbélyból Terzetto Sopran tenor és bariton hangon musikai kar kísérete mellett.
5. Concert ouverture Rombergtól egész musikai karral.
6. A Szevillai borbélyból duetto tenor és bassus hangon musikai karral.
7. Concert változatok a fortepiánon Herztől egész musikai kar kísérettel.
8. Vestilimből Sopran Recitativo, Aria és jelenés öltözetben klavir kísérete mellett.

Bémenetel ára: Közép páholy 5 f. — alsó 4 f. — felső 3 f. — zártszék 1 f. — földszint 50 kr. — karzat 25 kr. váltóban.

Bémeneti jegyeket válthatni Szerdahelyi József szénutszai szállásán, estve a váltó helyen.

A jövedelemről hiteles számadás fog a tisztelt közönség cleibe terjeszteni, a többet adók adományai külön feljegyeztetvén.

Kezdeté 7 órakor.